

Список використаних джерел

1. Daub M., Domeyer A., Abdulkader Lamaa, and Renz F. Digital Public Services: How to Achieve Fast Transformation at Scale. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/public-and-social-sector/our-insights/digital-public-services-how-to-achieve-fast-transformation-at-scale#/>
  2. Eggers, W. D., Hurst S. Delivering the digital state: What if state government services worked like Amazon? *Deloitte Insights*. November 14, 2017
  3. 2023–2026 Data Strategy for the Federal Public Service. URL: <https://www.canada.ca/en/treasury-board-secretariat/corporate/reports/2023-2026-data-strategy.html>
  4. Osborne S. P., Cucciniello M., Nasi G. et al. Digital transformation, artificial intelligence and effective public services: challenges and opportunities. URL: <https://doi.org/10.1007/s43508-022-00058-7>
  5. O'Mahony J. et al. Rethinking the digital dividend: Government needs to deliver better citizen digital experiences, Adobe and Deloitte, 2019.
  7. Canada's Digital Ambition 2022. URL: <https://www.canada.ca/en/government/system/digital-government/government-canada-digital-operations-strategic-plans/canada-digital-ambition.html>
  8. General Data Protection Regulation. URL: <https://gdpr-info.eu>
  9. ISO/IEC 2700 стандарт. URL: <https://www.iso.org/standard/27001>
-

Сергій ЛИТВИНЕНКО

*студент першого курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування»,
НаУКМА*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ COVID-19 ТА ВІЙНИ

Ключові слова: система охорони здоров'я, здоров'я нації, тривалість життя, медична реформа, медичні послуги, COVID-19, війна.

Мета дослідження – визначити тенденції функціонування медичної сфери України в умовах COVID-19 та війни.

Національна політика у сфері охорони здоров'я є одним з ключових аспектів суспільного життя та благополуччя громадян. Протягом останніх 13 років, від 2010 до 2023 року, ця сфера пройшла значні зміни та виклики, які вимагають уваги та аналізу. У цьому звіті я пропоную оглянути

національну політику у сфері охорони здоров'я в Україні за цей період та проаналізувати основні тенденції, досягнення та проблеми, що виникали.

Здоров'я нації є безцінним ресурсом, і належна увага до сфери охорони здоров'я є важливою складовою успішного розвитку суспільства та національної економіки. Від здоров'я нації залежить її економічне зростання та продуктивність. Здорові громадяни мають більшу можливість активно залучатися в економічну діяльність, сприяючи збільшенню робочої сили та підвищенню рівня продуктивності праці. Також ця сфера має вплив на політичну систему. Громадяни є активними учасниками політичного процесу, вони беруть участь у виборах, громадських обговореннях. Демографічні показники, такі як очікувана тривалість життя та рівень народжуваності, сильно залежать від стану здоров'я нації. Здорові громадяни мають більшу якість та тривалість життя, що сприяє збільшенню середнього віку населення та підвищенню демографічної стабільності.

Політика у сфері охорони здоров'я обов'язково має бути спрямована на розвиток здоров'я нації, інакше економіка стикнеться з низкою важливих проблем, таких як: зменшення продуктивності праці, погіршення якості життя громадян, зростання відсотка інвалідності та зниження рівня довголіття. Недостатня увага до охорони здоров'я може призвести до збільшення захворюваності, зниження рівня фізичної та розумової працездатності населення, а також до поширення епідемій та інфекційних захворювань, що призведе до вимирання населення. Брак якісної політики в охороні здоров'я також може призвести до нерівності доступу до медичних послуг та ліків, зокрема серед вразливих груп населення. Це може спричинити соціальні конфлікти, зростання нерівності та незадоволеності серед населення. Політика у сфері охорони здоров'я має допомагати боротися з демографічними викликами, зокрема старінням нації.

Загальний опис системи охорони здоров'я 2010–2023 років

Протягом досліджуваного періоду українська система охорони здоров'я зазнала значних змін та реформ, спрямованих на поліпшення доступності, якості та ефективності медичних послуг.

Період 2010-2013 відзначається відносною стабільністю економіки і системи охорони здоров'я. Проблеми тогочасної системи характеризуються відсутністю орієнтації на потреби пацієнтів, неефективність, невчасність, нераціональність і несправедливість, що є характерним і досі. Багато смертей у осіб до 75 років можна було б запобігти через належну профілактику та лікування. Надмірна госпіталізація становила до 60% від загальної кількості, а фінансування лікарень було в основному спрямоване на підтримку інфраструктури та

заробітну плату медичного персоналу. У 2013 році близько 25% населення, зокрема соціально незахищені верстви, не зверталися за медичною допомогою з фінансових причин. Також проблемною була система первинної медичної допомоги [1].

У 2014 році з'явилася потреба реабілітації поранених та медичної допомоги під час бойових дій на Донбасі. Також було втрачено значну частину території, що загрожувало національній системі охорони здоров'я. Проблеми в цій сфері залишалися такими ж.

У жовтні 2017 року розпочалося повномасштабне впровадження національної медичної реформи. Вона передбачає комплексне реформування системи охорони здоров'я. До 2023 було впроваджено перший етап реформи – створення інституту сімейних лікарів замість дільничних педіатрів і терапевтів та частково другий – реформування стаціонарів. Також передбачено третій етап реформи – реформування державних медичних центрів та науково-медичних інститутів. На першому етапі було успішно впроваджено принцип «гроші ходять за пацієнтом», який передбачає залежність зарплати сімейного лікаря від кількості його пацієнтів [2]. Ця реформа зазнала значної критики, проте вона поступово впроваджується і показує свою ефективність. Справжні труднощі у системі охорони здоров'я розпочнуться у 2020 році, посиляться – у 2022.

У 2020 році національна система охорони здоров'я зазнала значного удару, адже почалася пандемія COVID-19, яка стала значним викликом для держави та суспільства. Для подолання кризи уряд проводив низку заходів: було впроваджено карантин на всій території країни, заборонено масові заходи, введено обмеження щодо переміщення населення, посилено контроль за дотриманням санітарних норм та введено масове тестування на COVID-19.

Ці заходи мали великий вплив на систему охорони здоров'я та медичні установи. Було збільшено кількість ліжок у лікарнях, приділено більше уваги закупівлі медичного обладнання та захисних засобів для медичного персоналу, було розроблено та впроваджено протоколи щодо діагностики, лікування та профілактики COVID-19.

У зв'язку з пандемією, було змінено пріоритети у державному бюджеті. Значні кошти були спрямовані на підтримку системи охорони здоров'я, у бюджеті з'явився новий фонд – для боротьби з COVID-19 [3]. Згодом було введено «ковідну тисячу», яка стимулювала людей іти вакцинуватися, щоб швидше подолати кризу. Також у 2021 році було розпочато програму «Здорова Україна», яка передбачала розвиток спорту для поліпшення здоров'я нації.

Наступним великим викликом стало повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Внаслідок нього було зруйновано багато медичних установ, кількість поранених та травмованих від війни постійно зростає. Медична

система змогла вистояти найважчі місяці, у тому числі завдяки ефективній політиці. Варто відзначити важливість медичної реформи, адже управлінська та фінансова автономія, упроваджена під час реформ у 2018-2021 роках, допомогла лікарням швидко реагувати та діяти на місцях, що сприяло ефективності і стійкості медичної системи [4].

Загалом, національна політика у сфері охорони здоров'я зосереджена на постійному поліпшенні доступності, якості та ефективності медичних послуг для всього населення. Уряд здійснює регулятивні заходи, спрямовані на забезпечення стабільного фінансування, розвиток і модернізацію інфраструктури, підвищення кваліфікації медичного персоналу та впровадження інноваційних технологій у медичну практику. Крім того, акцентується увага на розвитку первинної медичної допомоги, профілактиці захворювань та залученні громадськості до збереження та покращення свого здоров'я, наприклад під час програми «Здорова Україна». Нові виклики, такі як пандемія та війна, змусили систему швидко адаптуватися та реагувати на нові потреби та загрози, але завдяки реформам та достатньо ефективному керівництву вдається зберігати стійкість та розвиватися в умовах непевності.

Тенденції системи охорони здоров'я

У цій частині я детально проаналізую основні показники національної політики у сфері охорони здоров'я в Україні за період з 2010 по 2023 роки. Розгляну кількісні дані та статистику, що відображають доступності медичних послуг, якість надання допомоги та інші ключові аспекти.

Перший показник, який прагну проаналізувати – очікувана тривалість життя в різній місцевості. До 2020 року було поступове зростання цього показника. Із 2010 до 2020 року тривалість життя зросла майже на півтора роки. Становивши у 2010 70,44 роки, а у 2019 – 72,01. У 2020 та 2021 році відбулося падіння показника, що було пов'язано, скоріше за все, із пандемією. Показник упав до 69, 77 роки [5]. Також можна помітити, що тривалість життя в сільській та міській місцевості відрізняється. До 2020 року різниця була майже у два роки. Це пов'язано із багатьма факторами, одним з яких є недостатній доступ до охорони здоров'я у сільській місцевості.

Другий показник, який я проаналізую – це коефіцієнт смертності дітей до одного року. Він невпинно спадає від 9,1 на 1000 новонароджених у 2010 році до 7,2 на 1000 новонароджених у 2021 році [5]. Це свідчить про покращення репродуктивного здоров'я нації та розвиток системи охорони здоров'я у цьому напрямку.

Третій та четверті показники – кількість лікарів та середнього медперсоналу в Україні. Цей показник демонструє значне падіння. Кількість лікарів у 2010-2023 роках впала майже у два рази із 224876 до

137549. Кількість середнього медперсоналу також зменшилася майже у два рази із 466816 у 2010 році до 241147 у 2023 [6]. Це демонструє безперспективність медичних спеціальностей. Через невелику заробітну плату та велику завантаженість та відповідальність дуже мало людей прагне працювати в медичній сфері. У деяких установах існує великий дефіцит. Через це деякі лікарі та середній медперсонал мають працювати понаднормово, що знижує ефективність роботи та задоволеність від неї. З цим показником терміново потрібно щось робити, адже може настати момент, коли медперсоналу буде настільки мало, що він буде не в змозі ефективно обслуговувати пацієнтів. Особливо важливо звернути увагу на цей пункт, адже кількість поранених і реабілітованих під час війни буде зростати. Також при можливій радіаційній аварії потрібно буде залучити велику кількість персоналу, який в цей час не зможе ефективно обслуговувати всіх пацієнтів. Всі ці ситуації можуть призвести до колапсу медичної системи, якщо терміново не почати змінювати політику щодо медперсоналу.

Перспективи системи охорони здоров'я

Перспективи медичної системи в Україні досить невизначені. У зв'язку зі складним становищем, викликаним війною та пандемією, медична система України потребує підтримки та великих ресурсів для відновлення та подальшого розвитку. Одним з ключових аспектів є збереження та залучення кваліфікованого медичного персоналу. Значне зменшення кількості медпрацівників може негативно позначитися на якості медичних послуг, тому необхідно приділяти увагу питанням привернення нових фахівців та підвищення мотивації наявних. Є кілька ключових факторів, які можуть покращити ситуацію. Наприклад, поступове впровадження медичної реформи може створити основу для сучасної, ефективної системи охорони здоров'я. Однак, важливо врахувати всі потреби системи, щоб забезпечити її успішну реалізацію. Також ми не повинні забувати, що після війни в Україні є можливість скористатися світовим та європейським досвідом в галузі охорони здоров'я. Це може стати додатковим стимулом для покращення медичної системи та надання високоякісних послуг населенню.

Важко передбачити майбутнє медичної системи, оскільки багато залежить від подій, що відбуватимуться в країні. Важливо мати на увазі можливість непередбачуваних ситуацій, наприклад, радіаційної аварії, та готуватися до них, забезпечуючи необхідні ресурси, резерви та стратегії для подолання викликів. Українська медична система має потенціал для подальшого розвитку та забезпечення якісних медичних послуг населенню. Проте це потребує постійної уваги, фінансування, залучення талановитих фахівців та впровадження сучасних технологій. Тільки

шляхом спільних зусиль держави, медичного співтовариства та громадян можна створити медичну систему, яка відповідає вимогам сучасного світу і забезпечує здоров'я та благополуччя українського народу.

Висновки. Отже, національна система охорони здоров'я постійно розвивається і видозмінюється. Медична реформа 2017 року поступово впроваджується, що сприяє розвитку медичної системи. Показники здоров'я нації поступово покращуються, зменшується відсоток дитячої смертності. Медична система загалом стикнулася з проблемою недостатнього фінансування, про що свідчить кількість медперсоналу, яка невпинно падає через невеликі заробітні плати. Це свідчить про необхідність перегляду політики фінансування медичної системи. Також можна виділити проблему нерівного доступу до лікування в різних місцевостях, про що свідчить показник смертності в міській та сільській місцевості. Всі ці виклики нам варто подолати після закінчення війни, яка може створити ще чимало проблем для нашої державі, які мають вирішуватися за допомогою ефективної політики щодо системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Корнийчук А. Трансформація системи охорони здоров'я України: стан та перспективи. *Український медичний часопис*. URL: <https://umj.com.ua/uk/novyna-63259-transformaciya-sistemi-oxoroni-zdorov-ya-ukraini-stan-ta-perspektivi>
2. SMART MEDIA. Медична реформа в Україні: розвиток попри війну. URL: <https://www.smartmedianews.org/post/медична-реформа-в-україні-розвиток-попри-війну>
3. Солонина Є. Бюджет під час пандемії: що змінилося для України. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/koronavirus-i-biudzhets/30553159.html>
4. Ковтонюк П., Корчак Т. Кризь війну: що відбулося з охороною здоров'я у 2022 році. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2023/04/3/253632/>
5. Демографічний щорічник Населення України за 2021 рік. URL: <http://db.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/>
6. Звіт про медичні кадри за 2022 (форма № 17). URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdanMMXIX.html>